

การยกระดับมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ The University Enhancement towards Health Promotion University

ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ¹

Taweesak Sawangmek

บทคัดย่อ

การพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ มีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรและนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมกีฬา และการออกกำลังกายที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของการพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งจะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย คือผู้บริหาร บุคลากรและนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่จะกำหนดแนวทางวิธีการและเป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี บทความนี้มุ่งนำเสนอ สถานการณ์เกี่ยวกับความจำเป็นของมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และแนวทางจากมหาวิทยาลัยที่มีการปฏิบัติที่ดี ความสำคัญของกลยุทธ์มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ และกำหนดเป็นกลยุทธ์การยกระดับมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งแนวทางการขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

คำสำคัญ: การสร้างเสริมสุขภาพ/ มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ

Abstract

The process of developing a university to be a health promoting university focuses on having good health among university personnel and students after participating in projects/sport activities and exercises that are provided by the university. The objective of this article is to show the concept of developing a university to become a health promoting university. This process required collaboration with policy makers including administrators, personnel and students in the university in setting the goals and methods to promote good health, which will improve quality of life. This article describes the needs of a university for becoming a health promoting university and the analysis of the context in terms of internal and external factors concerning strengths, weaknesses, opportunities and obstacles, the guidelines from the various universities that have good practices and importance of strategies health promoting university. The processes of setting the strategies for upgrading a university to become a health promoting university and the practical guidelines to turn the strategies into practices are also mentioned in this article.

Keywords: Health Promotion/ Health Promoting University

¹ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

บทนำ

การกีฬาและการออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดไว้เป็นนโยบายโดย กำหนดแนวทางให้มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม อย่างไรก็ตามการพัฒนาการกีฬาที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน การดูกีฬาและเล่นกีฬาของประชาชนยังมีน้อย และ ยังไม่มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬามาใช้ในการพัฒนาการกีฬาทุกระดับอย่างจริงจัง ตลอดจนปัญหาการขาดการบริหารจัดการกีฬาแบบบูรณาการ (ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555-2559, 2553)

สำหรับแนวโน้มทางด้านกีฬาและการส่งเสริมสุขภาพ กระแสการให้ความสนใจต่อสุขภาพ การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ และการตื่นตัวในเรื่องของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของคนทั่วโลก ทำให้ประชาชนให้ความสนใจดูแลสุขภาพ เล่นกีฬา และออกกำลังกายมากขึ้น การกีฬายังมีส่วนสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจ สร้างแรงบันดาลใจ ก่อให้เกิดความสามัคคีและสามัคคีของคนในชาติ การกีฬายังสามารถเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้

จากกระแสความนิยมและการตื่นตัวในเรื่องของการออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพของคนในปัจจุบัน ทำให้เป็นโอกาสอันดีที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนองค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพลศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ควรริบสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติในอนาคต การปลูกฝังค่านิยมการดูแลสุขภาพ โดยการเล่นกีฬา และการออกกำลังกาย ตั้งแต่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยนั้นจะเป็นองค์กรสุดท้ายในระบบที่จะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาเหล่านั้น

ได้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา การออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้กับตนเอง ก่อนที่ออกไปสู่สังคมการทำงานที่มีเวลาว่างน้อยลงในการดูแลและใส่ใจสุขภาพ มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เพราะการผลิตบัณฑิตที่สมบูรณ์นั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้เขาเหล่านั้นมีวิชาความรู้ในวิชาแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาให้มีความสมบูรณ์และสมดุล ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งการมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี จะส่งผลดีต่อการศึกษาล่าเรียน มีสติปัญญาดี มีมนุษยสัมพันธ์กับคนรอบข้างและชีวิตมีความสุข

ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพในมหาวิทยาลัย มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาองค์กร อันประกอบด้วยบุคลากรทั้งอาจารย์ บุคลากรและนักศึกษานิสิต ให้เกิดการพัฒนาด้านสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้มีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion University) ทั้งนี้มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ เกิดขึ้นเมื่อปี 2007 ณ ประเทศฮ่องกง มีการจัดประชุม 1st Asian Pacific Conference on Healthy Universities ระหว่างวันที่ 8-10 มีนาคม 2007 ในการประชุมครั้งนี้มีการประกาศกฎบัตรเพื่อปฏิบัติการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพของประเทศในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกกำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่สามารถสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้กับนักศึกษาบุคลากรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยและครอบครัวมหาวิทยาลัย สามารถสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพการทำงาน การเรียนการศึกษาและการอยู่อาศัยสามารถสอดแทรกเรื่องสุขภาพและความปกติสุขของการดำเนินชีวิตเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนการทำวิจัยและพัฒนาและการบริการชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในการสร้างสุขภาพของชุมชนทั้งในและนอกรั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน (พนัส พฤษสุสุนันท์, 2550, หน้า 2)

การดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพในประเทศไทย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพในสถาบันอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพให้บุคลากรและนิสิตนักศึกษา โดยมี

การประกาศเป็นนโยบายมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion University) มีการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนิสิตนักศึกษาและบุคลากรในด้านสร้างเสริมสุขภาพกายและใจ การบริโภคอาหาร การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ตลอดจนการจัดกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัย และ

จากแหล่งทุนภายนอก เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จนเกิดการรวมตัวกันของมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้เคียงกัน และการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสุขภาพตามบริบท และนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ไว้ ดังนี้

ตาราง การสังเคราะห์การดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ

ประเด็น มหาวิทยาลัย	โครงการ	วัตถุประสงค์	ลักษณะ/จุดเด่น	กลวิธี/แนวทาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	โครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ : โครงการบ้านนี้มีสุข	- สนับสนุนให้เกิดบูรณาการกลไกการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยกับกระบวนการสร้างเสริม สุขภาพของมหาวิทยาลัย - ส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อความปลอดภัย และการมีสุขภาวะที่ดีของประชาคม	- การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งทางสุขภาพให้กับชุมชนโดยรอบของมหาวิทยาลัย – บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนกลไกและกระบวนการด้านกิจการนิสิตในการสร้างจิตสำนึก และศักยภาพของนิสิต - การมีส่วนร่วมลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ	- บูรณาการ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพในด้านต่าง ๆ ให้กับนิสิตผ่านรายวิชาหรือกิจกรรมในระบบการจัดการศึกษา - ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรมีความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	พัฒนาศักยภาพสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ	มีศักยภาพในการกำหนดนโยบาย แผน ตลอดจนการดำเนินงานเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยที่มีสุขภาวะที่ดี โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากร ในทุกขั้นตอน	การกำหนด นโยบายและแผน เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ พัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้	- มีโครงสร้างการบริหารจัดการซึ่งดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ/หน่วยงานรับผิดชอบด้านการสร้างเสริมสุขภาพในระดับมหาวิทยาลัย คณะ สำนักสถาบัน - มหาวิทยาลัยมีนโยบายและแผนในการดำเนินกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	โครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ	พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนและครอบครัวในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ตลอดจนภาคประชาชนในระดับ	กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ตลอดจนภาคประชาชนในทุกระดับ	-การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

ประเด็น มหาวิทยาลัย	โครงการ	วัตถุประสงค์	ลักษณะ/จุดเด่น	กลวิธี/แนวทาง
มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	โครงการพัฒนา ศักยภาพสู่การเป็น มหาวิทยาลัยสร้าง เสริมสุขภาพนักศึกษา และบุคลากร	ขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างเสริม สุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ แก่นักศึกษาและ บุคลากร	ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม ในด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยมีเป้าหมาย นักศึกษา และบุคลากรของ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ทั้ง 5 วิทยาเขต โดยจัดกิจกรรม ออกกำลังกายในรูปแบบ ต่าง ๆ กัน	การพัฒนาสุขภาพ ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม คุณธรรม จริยธรรม โดยการ ส่งเสริมความรักและ เพศศึกษา ด้านส่งเสริมการ ออกกำลังกายด้านการมี โภชนาการ ส่งเสริมจิตต ปัญญาศึกษา รับผิดชอบการไม่ เสพยาเสพติด ละเลิก การพนัน ป้องกันอุบัติเหตุ และการรักษาสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัย รังสิต	โครงการพัฒนา มหาวิทยาลัยรังสิต สู่การเป็น มหาวิทยาลัยสร้าง เสริมสุขภาพ (RSU :Healthy Campus)	การพัฒนาองค์กร นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากร ให้ หันมาดูแลสุขภาพตนเอง และเป็นผู้ดำเนินการสร้าง เสริมสุขภาพที่ดีแก่สังคม	- เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน แห่งแรกที่นำร่องโครงการ - การสนับสนุนจาก ผู้บริหารระดับสูง	- การปรับวิถีชีวิตของ นักศึกษาและอาจารย์ - พัฒนางานด้านความรู้ด้าน สุขภาพ - มีหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรม - ปรับปรุงบริการสุขภาพ - ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ให้ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ สุขภาพและสถานที่ออกกำลังกาย
มหาวิทยาลัย หาดใหญ่	โครงการ มหาวิทยาลัยสร้าง เสริมสุขภาพ	มุ่งผลิตบัณฑิตที่เป็น ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านความสามารถทาง สมอง ความสมบูรณ์ของ ร่างกายและจิตใจ การ ปลูกฝังลักษณะนิสัยในด้าน คุณภาพ	เสริมสร้างทรัพยากรบุคคล ให้มีสุขภาพดีครบใน 4 มิติ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา	การมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่การค้นหาคำปัญหา การ วางแผน การดำเนินงานและ การติดตามประเมินผล นำไปสู่การแก้ไขปัญหา คุณภาพชีวิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากร

จากการสังเคราะห์การดำเนินโครงการ
มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพในประเทศไทย ได้แก่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พบว่า มี
การใช้ชื่อโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพในการ
ดำเนินโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่
ดีให้กับคณาจารย์ บุคลากร และนิสิตนักศึกษา โดยผ่าน
กระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คณาจารย์และ
บุคลากร และภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ชุมชน องค์กร
ชุมชน ตลอดจนภาคประชาชนในทุกๆระดับ มีลักษณะและ

จุดเด่นในการดำเนินโครงการ คือ การสนับสนุนจาก
ผู้บริหาร โดยการกำหนดเป็นนโยบายและแผนการสร้าง
เสริมสุขภาพ การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้
กระบวนการมีส่วนร่วมของของนิสิตนักศึกษา อาจารย์
บุคลากรและชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมในด้าน
ส่งเสริมสุขภาพ ให้มีสุขภาพดีทั้ง ร่างกาย จิตใจ สังคม
และสติปัญญา ซึ่งมีกลวิธี/แนวทาง มีโครงสร้างการบริหาร
จัดการซึ่งดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ/หน่วยงาน
รับผิดชอบด้านการสร้างเสริมสุขภาพในระดับมหาวิทยาลัย
คณะ สำนัก สถาบัน มีนโยบายและแผนในการดำเนิน
กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย มี

กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่การค้นหาคำปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และสถานที่ออกกำลังกายการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพในด้านต่าง ๆ ให้กับนิสิตผ่านรายวิชาหรือกิจกรรมในระบบการจัดการศึกษา เช่น เพศศึกษา ด้านส่งเสริมการออกกำลังกาย ด้านการมีโภชนาการ ส่งเสริมจิตปัญญาศึกษา วัฒนธรรมการไม่เสพสุรา สิ่งเสพติด ละเลิกการพนัน ป้องกันอุบัติเหตุ และการรักษาสิ่งแวดล้อม

จากการดำเนินงานโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสุขภาพ ซึ่งผลการประชุม ทำให้ได้แนวทางการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในสถาบันอุดมศึกษาได้ คือ การพัฒนาศักยภาพในการกำหนดนโยบาย และแผนการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการสร้างเสริมสุขภาพจนสามารถเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการด้านการสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย การเพิ่มศักยภาพในการจัดการองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเครือข่าย การเพิ่มศักยภาพในการติดตามประเมินผลการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งในระดับนโยบาย และการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพในการจัดการกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพ และให้ตระหนักถึงความสำคัญและวิธีการสร้างเสริมสุขภาพ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสุขภาพ (ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2557, หน้า 2)

ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการยกระดับมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ

จากผลการวิจัยในระดับปริญญาเอกของผู้เขียน ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้มีการศึกษาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ปัญหา

และอุปสรรคต่อการสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จากปัจจัยภายใน (จุดอ่อน) ของมหาวิทยาลัย คือ ด้านบุคลากร ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบในการสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษามีไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ในการใช้และดูแลวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนิสิตนักศึกษา ขาดการพัฒนา ระบบ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณเพื่อสร้างเสริมสุขภาพน้อย ด้านงบประมาณ ได้แก่ การใช้งบประมาณยังไม่เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ งบประมาณที่ใช้ยังไม่สอดคล้องกับจำนวนนิสิตทั้งหมด ขาดการประเมินการใช้จ่ายงบประมาณ การสร้างเสริมสุขภาพ งบประมาณไม่เพียงพอต่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การนำงบประมาณจากเงินบำรุงกิจกรรมของนิสิตไปใช้ในกิจกรรมด้านอื่น ขาดการกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ การเบิก-จ่ายงบประมาณ ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ มีวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ การให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อจำนวนนิสิตที่มีจำนวนมากและสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่ดึงดูดความสนใจและไม่ทั่วถึง

ส่วนจากปัจจัยภายนอก (อุปสรรค) ของมหาวิทยาลัย คือ ด้านบุคลากร ได้แก่ ไม่มีความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรกับหน่วยงานภายนอก ภาระงานอาจารย์และบุคลากรที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดมีมากเกินไป แนวทางการพัฒนาบุคลากรของ สกอ. ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ด้านงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณจาก สกอ. ในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรยังไม่เพียงพอ โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านกีฬาของ สกอ. มีน้อย งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นมีน้อย การของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่มีความยุ่งยาก งบประมาณสนับสนุนจาก สกอ. ในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ งบประมาณลดลงเนื่องจากจำนวนนิสิตนักศึกษามีจำนวนน้อยลง ภาวะเศรษฐกิจ การเมืองที่ไม่แน่นอน จึงส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนของงบประมาณที่ได้รับ ระเบียบการเบิก-จ่ายงบประมาณทางราชการ การสนับสนุนงบประมาณจาก สกอ. ให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมเพื่อ

สร้างเสริมสุขภาพยังไม่ทั่วถึง ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และ สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สถานที่สำหรับการจัดการ กีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพอยู่ใกล้แหล่งอบายมุข การใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศของ สกอ. ยังไม่เท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์กีฬา บางอย่างมีราคาแพง ระเบียบราชการในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์มีความยุ่งยากและไม่เพียงพอ การพัฒนาเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศของ สกอ. ยังไม่เท่าทันกับการ เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสถานบันเทิง ร้านเกม ห้างสรรพสินค้าภายนอกมหาวิทยาลัยมีจำนวนมาก ทำให้ ไม่สามารถดึงดูดความสนใจนิสิตนักศึกษาให้เข้าร่วมกิจกรรม การสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย

บทเรียนที่ประสบความสำเร็จของมหาวิทยาลัย สร้างเสริมสุขภาพ

จากผลการวิจัยในระดับปริญญาเอกของผู้เขียน ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่มีวิธีปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ด้านกิจการนิสิตนักศึกษา และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ ประสบความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีการกำหนดคุณสมบัติ เบื้องต้น ของมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551, หน้า 73 - 74) จากปัจจัยภายใน (จุดแข็ง) ของมหาวิทยาลัย คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มี โครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ได้รับการ สนับสนุนงบประมาณในการจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริม สุขภาพ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) อย่างต่อเนื่อง และเป็นมหาวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนเป็นภาคีเครือข่ายมหาวิทยาลัยสร้างเสริม สุขภาพในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริม สุขภาพให้กับนิสิตนักศึกษา จะมีการดำเนินงานในด้าน ต่าง ๆ จากปัจจัยภายในของมหาวิทยาลัย ได้แก่ มี โครงสร้าง นโยบายและแผนการดำเนินงานโดยกำหนด ภาระงานหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้ชัดเจน มีบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถและมีจำนวนเพียงพอ บุคลากรทุก ฝ่ายและนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ชัดเจน

และเพียงพอ มหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณการสร้าง เสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษา มีงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสร้าง เสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษา มีนโยบายในการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา การใช้สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยปรับปรุงให้เป็นที่พัก ออก กำลังกาย เช่น ลานจอดรถ ทางเท้า ทางจักรยาน นิสิต นักศึกษาสามารถเข้าร่วมการจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริม สุขภาพตามความต้องการ และการปรับเปลี่ยนการจัดการ กีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้ตรงกับความต้องการและทัน ต่อเหตุการณ์และตามกระแสความนิยม

ส่วนจากปัจจัยภายนอก (โอกาส) ของมหาวิทยาลัย คือ มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมิน คุณภาพทั้งภายในและภายนอก มีหน่วยงานในท้องถิ่นให้ การสนับสนุนงบประมาณ เช่น อบจ. อบต. การสนับสนุน งบประมาณจาก สสส. ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริม สุขภาพให้กับนิสิตนักศึกษา สกอ. ยุทธศาสตร์กระบวนการ จัดสรร ตรวจสอบ ติดตามผลการใช้งบประมาณของ มหาวิทยาลัย การตรวจสอบ ติดตามผลการใช้งบประมาณ ของหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน การสนับสนุนงบประมาณจาก สกอ. ให้มหาวิทยาลัยจัด กิจกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้กับนิสิตนักศึกษา การ สนับสนุนงบประมาณจาก สกอ. ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสร้างเสริมสุขภาพ การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยสร้างเสริม สุขภาพ กระแสความนิยมด้านกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ เช่น การเล่นโยคะ การออกกำลังกายด้วย โปรแกรม T 25 (T25 หมายถึง โปรแกรมการออกกำลังกายแบบการเดิน ที่เน้นการเคลื่อนไหวของร่างกายติดต่อกัน เป็นเวลา 60 วัน) ของดารานักแสดง

ทำไมต้องมีกลยุทธ์มหาวิทยาลัยสร้างเสริม สุขภาพ

จากข้อมูลการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้าง เสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวน มหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากที่เป็นแกนนำในการดำเนิน โครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งทุก มหาวิทยาลัยจะได้รับงบประมาณการดำเนินโครงการส่วน หนึ่ง จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน ทั้งนี้จาก

ข้อมูลการประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ที่จัดขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวน สถาบันการศึกษาที่ดำเนินโครงการนี้ลดจำนวนลงจากเดิม และบางสถาบันจัดโครงการ/กิจกรรมน้อยลง เนื่องจาก ประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนของ สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอย่างรวดเร็ว อาทิ การเปลี่ยน ตัวผู้บริหาร ภาวะเศรษฐกิจ งบประมาณการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น การ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้มหาวิทยาลัยประสบ ปัญหาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการสร้างเสริม สุขภาพ (ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2557, หน้า 2) ทั้งนี้มหาวิทยาลัย ที่สามารถดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสุขภาพ และประสบ ความสำเร็จนั้น จะมีการวิเคราะห์องค์กร โดยการหา จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคที่มีต่อมหาวิทยาลัย เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ทิศทาง เป้าหมายและ ตัวชี้วัดที่ชัดเจน และมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ เข้ามารองรับ เพื่อผลักดันสู่การปฏิบัติ กลยุทธ์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการ ดำเนินการสู่วิสัยทัศน์หรือทิศทางที่มุ่งสู่ความสำเร็จของ มหาวิทยาลัยอย่างเป็นรูปธรรม หรือเป็นวิธีการที่ทำให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีที่ถูกต้องนั่นเอง ดังนั้น การ วางแผนกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับ 3 หัวข้อที่สำคัญคือ การ วิเคราะห์กลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไป ใช้ รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าและมีการประเมินผล ความสำเร็จของการดำเนินการ

กลยุทธ์ในการดำเนินงานมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพให้ประสบความสำเร็จ

จากการดำเนินงานการสร้างเสริมสุขภาพใน สถาบันอุดมศึกษาในบางสถาบันมีการกำหนดกลยุทธ์การ สร้างเสริมสุขภาพที่ชัดเจน เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการกำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย ส่วนสถาบัน อุดมศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดเป็นโครงการ/กิจกรรมการ สร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ที่ชัดเจน จึง ทำให้ขาดแนวทางการดำเนินงานที่มีระบบ ทั้งด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านกีฬา งบประมาณในการจัด กิจกรรม ด้านกีฬา วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการกีฬาที่มีระบบ และมีการ ประชาสัมพันธ์การสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย ดังนั้นการกำหนดเป็นกลยุทธ์ (Strategies) จะทำให้มี แนวทาง วิธีดำเนินงานและตัวชี้วัดที่มีความชัดเจนเป็น

ระบบ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ สามารถดำเนินการกิจได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ กำหนดไว้ มาใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการสร้างเสริม สุขภาพของมหาวิทยาลัย จะทำให้มีการจัดการที่มีระบบ ทิศทาง มีระเบียบแบบแผนที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาและการ ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจภาพรวมความต้องการขององค์กรและ ความสามารถในการปัจจุบันขององค์กร ทำให้สามารถจัดลำดับ ความสำคัญในการดำเนินงานและเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้มี การดำเนินงานอย่างเหมาะสมใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากการวิจัย ของทวีศักดิ์ สว่างเมฆ (2557, หน้า 149-152) เรื่อง กลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อ สร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ ได้นำเสนอกลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริม สุขภาพของนิสิตนักศึกษา ซึ่งสามารถนำมาปรับเปลี่ยนกล ยุทธ์ให้สอดคล้องและเหมาะสมในการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพให้ประสบความสำเร็จ โดย มีการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการบริหารจัดการการสร้าง เสริมสุขภาพ ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1.วางแผนงานนโยบายในการ สร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 พัฒนโครงสร้าง การบริหารการสร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 1.3 สร้าง ระบบการบริหารการสร้างเสริมสุขภาพ และกลยุทธ์ย่อยที่ 1.4 ติดตามและประเมินระบบการบริหารการสร้างเสริม สุขภาพ ทั้งนี้การบริหารจัดการการสร้างเสริมสุขภาพ มี ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ เพราะเป็นแนวทางวิธีการที่จะดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพ ให้ประสบผลสำเร็จ ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ในการบริหารและจัดการทุกระดับ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำ นโยบาย การวางแผนยุทธศาสตร์ และการนำนโยบายไป ปฏิบัติ

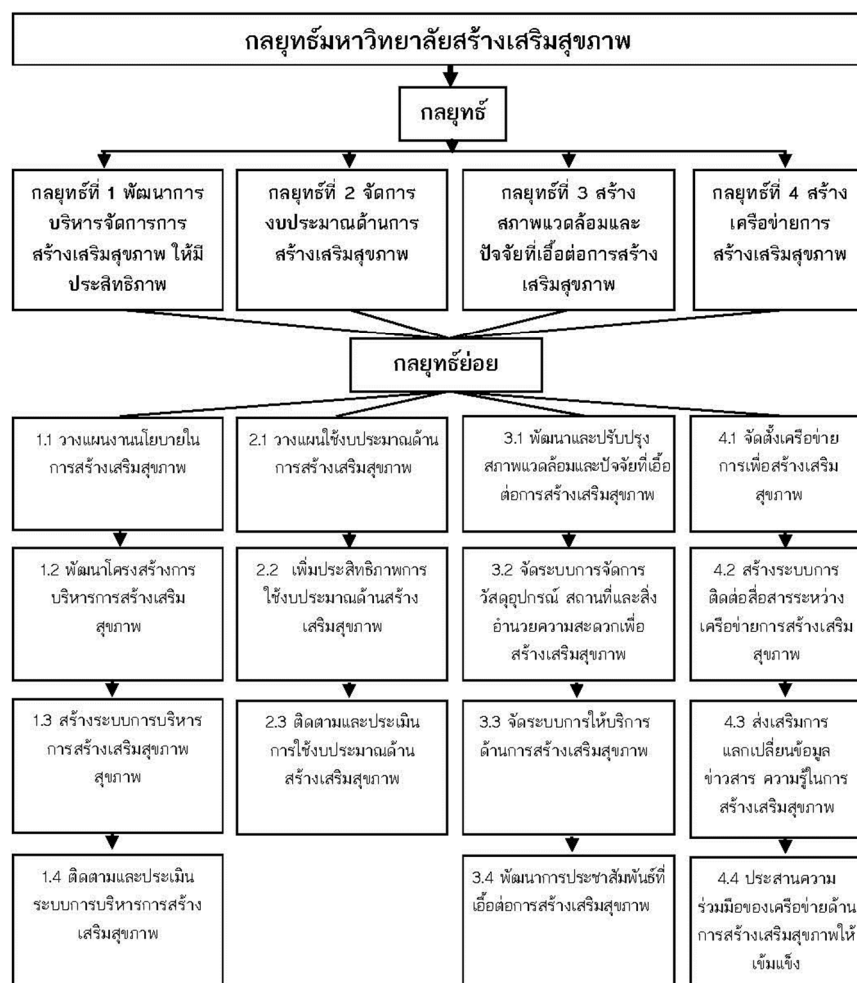
กลยุทธ์ที่ 2 จัดการงบประมาณด้านการสร้าง เสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ ย่อยที่ 2.1 วางแผนใช้งบประมาณด้านการสร้างเสริม สุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ง งบประมาณด้านสร้างเสริมสุขภาพ และกลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 ติดตามและประเมินการใช้งบประมาณด้านสร้างเสริม สุขภาพ ทั้งนี้เพราะการจัดการงบประมาณด้านการสร้าง เสริมสุขภาพ เป็นการกำหนดแผนการระยะยาวของ

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสร้างเสริมสุขภาพ แสดงให้ทราบถึงความจำเป็นของแผนงานและร่างค่าใช้จ่ายโดยประมาณในแต่ละปีการศึกษา ทั้งนี้จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับผู้บริหารและฝ่ายปฏิบัติการ

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 พัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 จัดระบบการจัดการวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 จัดระบบการให้บริการด้านการสร้างเสริมสุขภาพและกลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 พัฒนาการประชาสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพทั้งนี้การสร้างสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษา

เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 จัดตั้งเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 สร้างระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ในการสร้างเสริมสุขภาพและกลยุทธ์ย่อยที่ 4.4 ประสานความร่วมมือของเครือข่ายด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้เข้มแข็ง ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกทั้งภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษาที่มีการดำเนินงานการจัดการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษา การประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบัน

ภาพ แสดงกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพของสถาบันอุดมศึกษา

การขับเคลื่อนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่นำมาเสนอทั้งหมดนั้น มีเป้าหมายในการพัฒนามหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตามบริบทของแต่ละสถาบัน ซึ่งจะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่จะกำหนดแนวทางวิธีการและเป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรและนิสิตนักศึกษา เพื่อให้ทุกคนมีสุขภาพดี ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพไปแล้วนั้น ควรมีการแก้ไขจุดอ่อนของการสร้างเสริมสุขภาพ และเสริมจุดแข็งของการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ได้รับโอกาสเพิ่มมากขึ้น จากการสนับสนุนงบประมาณและความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และจะทำให้ลดอุปสรรคในการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพที่มาจากภายนอก การดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพนั้น การมีนโยบายที่มีความต่อเนื่องของผู้บริหาร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จะเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดความยั่งยืน

สำหรับมหาวิทยาลัยที่จะเริ่มต้นเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพนั้น ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำองค์กร จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ ก่อนที่จะกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในการสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย โดยก่อนการกำหนดนโยบายนั้น ควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ในด้านการสร้างเสริมของมหาวิทยาลัย การค้นหาปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ควรเกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิตนักศึกษาและชุมชนรอบมหาวิทยาลัย เมื่อมีการกำหนดเป็นนโยบายมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพจาก

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนแล้ว มหาวิทยาลัยต้องสนับสนุนงบประมาณการจัดโครงการ/กิจกรรม มีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามและประเมินการใช้งบประมาณ การพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ มีวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบการให้บริการ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ในสร้างเสริมสุขภาพ และประสานความร่วมมือของเครือข่ายด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้เข้มแข็ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเสริมสุขภาพของแต่ละสถาบัน

บทสรุป

การดำเนินนโยบายการเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัย อันได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร และนิสิตนักศึกษาจะต้องร่วมมือกัน การส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหารสูงสุด คือ ทีมผู้บริหารมหาวิทยาลัย จะต้องมีการกำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย บุคลากร ได้แก่ อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนโครงการและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย โดยเป็นผู้จัดโครงการ/กิจกรรมในมหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ความรู้ในด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และกีฬา ตลอดจนเป็นผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพด้วย และกลุ่มที่สำคัญคือ นิสิตนักศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุดในมหาวิทยาลัย การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโครงการ/กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ โดยเป็นร่วมเป็นคณะกรรมการ เป็นผู้จัดโครงการ/กิจกรรม ซึ่งจะทำให้ได้รับประสบการณ์การทำงาน นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน และการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ จะเกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของสถาบันการศึกษาทุก ๆ สถาบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553). *แผนยุทธศาสตร์สร้างกีฬาไทยสู่ความเป็นเลิศ (พ.ศ. 2553 - 2559)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2557). กลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 16(1), 149-152.
- ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2556). การศึกษาการจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- พนัส พงษ์สุนันท์. (2550). *มหาวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting Universities)*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2553, จาก <http://hc4rb.anamai.moph.go.th/files/file/article/health-university.pdf>.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2554). *รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2554*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *สรุปสำหรับผู้บริหารการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของประชากร พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2555). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- Asia – Pacific Network on Healthy Universities.(2007). *1 Asia – Pacific Conference on Healthy Universities*. Mar 8-10, 2007; Available from: http://ihome.cuhk.hk/~b113406/healthyu_network.html Accessed on Oct 30, 2007.
- Pender, N.J. (1996). *Health Promotion in nursing practice*. (3rd ed). Stanford, CT: Appleton and Lange .
- World Health Organization. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*. Ottawa Canada: Princess Hall.
- Dooris M. (2007). *Creating and sustaining healthy universities*. Retrieved March 10, 2007, from: <http://ihome.cuhk.edu.hk/~b113406/speakers.html>
- Dooris M. (2007). *Health promoting universities: Policy and practice – A UK perspective*. *Community-campus partnership for health's 5 Annual Conference*. San Antonio, TX. Retrieved May 8, 2001 from: <http://futurehealth.ucsf.edu/ccph.html>